

BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
INGEVOLGE ARTIKEL 20 VAN DE MONUMENTENWET

JELSUM
gemeente Leeuwarderadeel

Toelichting bij het besluit tot
aanwijzing van Jelsum als beschermd
dorpsgezicht.

Het beschermde dorpsgezicht omvat
het op bijgaande kaart (Rijksdienst
voor de Monumentenzorg, tekening-
nummer 275) door een stippellijn
omgrensd gebied.

Publikatie van de **Rijksdienst voor
de Monumentenzorg.**

April 1987.

Inleiding

Het dorp Jelsum is gelegen in de gemeente Leeuwarderadeel op een afstand van enkele kilometers ten noorden van de stad Leeuwarden. Jelsum maakt deel uit van een reeks terpdorpen die zijn gevormd op de kwelderwal ten oosten van de Boorneboezem, de latere Middelsee.

Aan de ringweg rond de terp liggen enkele forse kop-hals-romp boerderijen, alsmede de Dekemastate. Centraal gelegen op de terp neemt de van oorsprong Romaanse kerk een gezichtsbepalende positie in. De dorpsbebouwing is geconcentreerd langs het deel van de ringweg tussen de kerk en de in het zuidoosten gelegen Dekemastate.

Voor het overgrote deel bestaat de terp uit onbebouwde gronden. Een groot deel van deze gronden is al voor de eeuwwisseling afgegraven.

In de huidige dorpsstructuur is de oorsprong van Jelsum als terpdorp goed herkenbaar. Van de bebouwing benadrukken vooral de kerk, Dekemastate en boerderijen het historische karakter. Het onbebouwde deel van de terp is vanwege zijn openheid in visueel opzicht van belang.

Het historische karakter van bebouwing en vooral dorpsstructuur, alsmede de visuele kwaliteit van het dorp rechtvaardigen aanwijzing van Jelsum als beschermd dorpsgezicht.

Ontstaan en ontwikkeling

De kust van het zuidoostelijke deel van de Noordzee vormt het verspreidingsgebied der terpen, de door de mens opgeworpen woonheuvels uit de periode dat het land nog niet door dijken werd beschermd.

Het begrip terp is een algemene aanduiding voor deze heuvels en komt lokaal onder verschillende benamingen voor (terp in Friesland, wierde in Groningen, wurf in Noord-Holland en warf in Noord-Duitsland).

In het bedoelde kustgebied vond, als gevolg van het smelten van ijsmassa's na de laatste ijstijd (circa 10.000 jaar geleden) en de daarmee samenhangende zeespiegelstijging, mariene sedimentatie plaats. Ter plaatse van het huidige Noordnederlandse kustgebied werden daardoor vanaf circa 2700 voor Christus zand- en kleiachtige pakketten afgezet. Geleidelijk aan nam de zeespiegelstijging in betekenis af. Tot in de Middeleeuwen wisselden perioden waarin het gebied werd overstroomd en sedimentatie van klei plaatsvond en perioden waarin het gebied grotendeels droog kwam te liggen elkaar af. Tijdens perioden van overstromingen (transgressiefasen) werden nederzettingen of verlaten of verder opgehoogd. Op grond van deze periodiciteit onderscheidt men over het algemeen een viertal

terpenergeneraties, ontstaan in de periode tussen circa 600 voor Christus en circa 1000 na Christus. De oudste vestiging vond plaats op de van nature hoogst opgeslibde gronden, de vaak langgerekte oeverwallen langs kwelderkreken. Voor een deel lagen deze oude woonplaatsen direct op de kwelder zonder opgehoogd te zijn (vlaknederzetting). Voor een deel ook wierp men direct een kleine woonheuvel op of werd de woonplaats verhoogd bij het toenemen van de zee-invoed teneinde bewoning te kunnen continueren. Als ophogingsmateriaal gebruikte men mest en kwelderzoden.

Aan de vorming van terpen kwam een einde in de late Middeleeuwen toen men het land door middel van dijken tegen het zeewater ging beschermen. Gezien de geringe hoogte van de oudste zeedijken bleven de terpen voorlopig als woonplaats bestaan, daarnaast kwam een proces op gang van verplaatsing van de agrarische bedrijven van de terp naar het open veld.

Op archeologische gronden neemt men aan dat grotere terpen, waarop zich dorpen en steden hebben ontwikkeld, zijn ontstaan door het aaneengroeien van dicht bijeengelegen, oorspronkelijk eenhuizige terpen. De dorpsterpen kunnen op grond van hun verkavelingsstructuur in drie ideaaltypische groepen worden ondergebracht: terpen met een radiale verkaveling, terpen met een blokvormige verkaveling en langgerekte terpen aan een centrale weg (handelsterpen).

De radiale terpen bezaten indertijd op de kruin een open ruimte, later verrees op deze plek veelal de kerk. Rondom deze ruimte lagen boerderijen, met hun achterzijde grenzend aan de ringweg (ossenweg) aan de voet van de terp. Op de terpen werd gewoond, werd het vee gestald, vond akkerbouw plaats en werd drinkwater gewonnen. Het open veld gebruikte men als wei- en hooiland.

In de periode van 950-700 voor Christus werd langs de Waddenkust en langs de voormalige kust van de Middelsee (Boorne-boezem) een kwelderwal gevormd, die zich tot in de Middeleeuwen verder zou opbouwen. Aan de oostzijde van de Middelsee volgde deze kwelderwal het traject Leeuwarden – Jelsum – Cornjum – Stiens – Hallum – Ferwerd. In deze wal waren noordelijk van Jelsum omstreeks 400 voor Christus enkele west-oost georiënteerde krekken ontstaan. De terpen werden aangelegd op de hogere delen tussen deze krekken. Mede op grond van archeologische vondsten wordt aangenomen dat de terpen in dit gebied uit de eerste terpenperiode dateren; ze zijn dan in dezelfde

periode als de krekken ontstaan.

Ook uit de Romeinse Tijd zijn enige vondsten bekend uit Jelsum. Dit wijst erop dat de terp continu bewoond is geweest.

Overigens, er zijn bijzonder weinig schriftelijke gegevens voorhanden omtrent de wording van Jelsum. De ontwikkeling kan daarom slechts in grote lijnen worden gevolgd.

Aangenomen mag worden dat de dorpsterp Jelsum is ontstaan door het aaneengroeien van eenhuizige terpen, zoals dat ook van een aantal andere terpen bekend is. Het lijkt niet onwaarschijnlijk dat de blokvormige kavels op het noordelijke deel van de terp zijn voortgekomen uit deze eenhuizige terpen. Hoewel de verkaveling van de terp overwegend blokvormig is, vertoont deze ook kenmerken van het radiale terp-type. De voet van de terp wordt namelijk omgeven door een ringweg (ossenweg), waaraan ook de boerderijen zijn gelegen. Op de kruin van de terp is rond 1175 de stenen kerk gebouwd.

In de 10de eeuw wordt langs de kust van de Wadden- en Middelsee een aaneengesloten dijkensysteem aangelegd. Bij deze bedijking, alsmede bij andere waterstaatswerken, vervullen de goed georganiseerde kloosterordes een vooraanstaande rol. Reeds voor het einde van de 10de eeuw is langs de kust van Oostergo een aaneengesloten dijk aangelegd. Deze dijk volgt een traject op korte afstand en ten westen van Jelsum, alwaar hij Brédyk heet. Oostelijk van deze dijk, en er min of meer evenwijdig aan gelegen, loopt nu nog een binnenweg die een verbinding vormt tussen Cornjum en Jelsum en verder richting Leeuwarden loopt. Vermoedelijk vormde dit pad tot de aanleg van de Brédyk een oude waterkering en diende het als verbinding tussen de terpdorpen.

De bedijkingen hebben tot gevolg dat men niet meer zo strikt gebonden is aan bewoning op de terp. Het is goed mogelijk dat in deze periode in Jelsum enkele boerderijen van de hogere delen naar de rand van de terp zijn verplaatst. In de volgende eeuwen wordt de inpoldering van de Middelsee ter hand genomen. Met de aanleg van de Bitgumer Hegedyk en de Skrédyk in de tweede helft van de 13de eeuw wordt deze inpoldering voltooid. Door de bedijking moet de afwatering van het Oostergo anders geregeld worden. Deze geschiedde vroeger op de Middelsee. Men is nu gedwongen de afwatering te richten op de Dokkumer Ee via de Jelsumervaart, het Blinde Meer en de Cornjumervaart.

De invloed van de kloosters blijft voor Jelsum gedurende de gehele late Middeleeuwen van belang. De kloosters nemen niet slechts het initiatief tot de aanleg van grote

infrastructurele werken zoals dijken, ze zetten zich ook in op landbouwkundig terrein. In de loop der tijd verwerven de kloosters grote oppervlaktes landbouwgrond. De Sate Skierhûs, gelegen aan de noordwestzijde van Jelsum, behoort als uithof toe aan het klooster Klaarkamp in Rinsumageest. Uit het Register van Aanbreng uit 1511 blijkt zelfs dat circa 45% van het grondgebied van Jelsum aan kloosters toebehoort.

Reeds in de 14de eeuw begint de daadkracht van de kloosters terug te lopen. Mede hiermee samenhangend kent Friesland gedurende de 15de eeuw een periode van voortdurende politieke onrust en interne strijd die bekend staat als de strijd tussen Schieringers en Vetkopers. Jelsum raakt in directe zin bij deze strijd betrokken doordat Rienk Camstra optreedt als een der aanvoerders van de Schieringers. Het woonhuis van Camstra, de latere Dekema-state, werd diverse malen belegerd en in 1492 zelfs verwoest. In Jelsum zelf wordt gemoord en geplunderd. Na 1500 breken rustiger tijden aan. Niet langer vervult de Dekema-state een defensieve functie, daarvoor in de plaats komt een meer representatieve functie. De Dekema-state bestond als woonplaats dus reeds in de 15de eeuw; vondsten ter plekke van oude dakpannen, de zogenaamde nonnen en monniken, zijn een indicatie dat hier reeds in de 12de of 13de eeuw een versterkt huis, een stins, aanwezig was.

Het dorp is reeds in de Middeleeuwen in grote lijnen gevormd. Latere veranderingen bestaan hoofdzakelijk uit kleine uitbreidingen of vervangingen van woningen.

Het oudste overzicht van de dorpsstructuur en bebouwing vormt de kaart van Schotanus à Sterringa. Op diens kaart uit 1718 van de grietenij Leeuwarderadeel zijn de rond de dorpsterp gelegen ringweg, de verbindingswegen met Cornjum, Vensterburen, Brédyk en de oostwaarts lopende Aldlânsdyk weergegeven (fotobijlage, afb. 1). Van de Cornjumervaart loopt een opvaart naar het noordoosten van de terp, richting Harinxma-state. Een tweede opvaart loopt vanaf de Jelsumervaart richting Dekema-state (Kamstra) om ten noorden van het landgoed te eindigen bij de ringweg van het dorp. Deze opvaart diende als transportroute en heette in het dorp dan ook Haven.

Midden op de terp is de kerk aangegeven. Op de terp zijn enkele blokvormige kavels aangeduid: de Schierhuis-terp, Achterste-terp, Boersma's-terp en Voorste-terp. Op de in het noordoosten gesitueerde Achterste-terp is de Harinxma-state aangegeven.

Het zuidwestelijke deel van de terp wordt in beslag genomen door de dorpsbebouwing. Aan de buitenzijde van de ringweg staat aan de oost- en zuidzijde enige bebouwing, waaronder twee grote boerderijen en de Dekema-state. Op enige afstand van het terpdorp zijn een tweetal buurschappen ontstaan: Vensterburen ten zuiden van het dorp en ten westen van het dorp 't Haantje langs de Brédyk.

Uit een quotisatie-cohier (belastingregister) uit 1749 blijkt dat het dorp 236 inwoners telt; de meesten vinden een bestaan in de landbouw, daarnaast komen vrij veel ambachtslieden voor. Hieruit kan afgeleid worden dat Jelsum in de loop der tijd ook een verzorgende functie voor het omringende gebied is gaan vervullen.

Gedurende de 18de en 19de eeuw kent Jelsum een ruimtelijke ontwikkeling zonder ingrijpende wijzigingen van de dorpsstructuur.

De eerste kaart waarop de situering van de bebouwing gedetailleerd is weergegeven, is het kadastraal minuutplan van circa 1820 (fotobijlage, afb. 2). In vergelijking met de kaart van 1718 valt de slechts geringe toename van de bebouwing op. Een geringe uitbreiding heeft plaatsgehad in het gebied ten zuiden en oosten van de kerk. Buiten de dorpskom vormen Ald Pardys (1714) en Ny Pardys (circa 1750) de oudste aan de ringweg gesitueerde woonbebouwing. Geleggen aan de ringweg zijn op de kaart acht boerderijen aan hun grote plattegrond herkenbaar: vier buiten de dorpskom en vier aan de rand ervan. De Harinxma-state op het noordoostelijke terpedeelte blijkt inmiddels te zijn afgebroken.

Uiteraard is op de kaart ook de kerk met toegangsweg (Efter 'e Hoven) aangegeven. De dorpsbebouwing wordt aan de zuidzijde begrensd door de Dekema-state, met gracht en bijgebouw.

Vergelijking van het minuutplan met het huidige kaartbeeld toont aan dat zich in de ruimtelijke opbouw van Jelsum geen ingrijpende wijzigingen hebben voorgedaan. Het wegenpatroon en de verkavelingsstructuur zijn praktisch ongewijzigd gebleven. Er heeft zich wel een duidelijke uitbreiding van de woonbebouwing voorgedaan. Ten oosten van de kerk zijn rond de eeuwwisseling enkele huizenblokken gebouwd met kleine arbeiderswoningen: Lange Jammer aan het kerkepad en Stookhoeke aan de overzijde van de ringweg.

Ter hoogte van de Alddyk zijn enkele wat grotere losstaande woningen gebouwd. Recentelijk is daar op de terpvoet enige nieuwbouw gerealiseerd.

Het centrum van het dorp wordt gevormd door een gebiedje dat men de Brink noemt, hetgeen een in

Drenthe vanouds gebruikelijke, maar in Friesland uitzonderlijke benaming is. Aan de Brink ligt de pastorie. Hier heeft vroeger ook de dorpschool gestaan. De Brink is pas in de loop van deze eeuw in zijn huidige vorm ontstaan door sloop van de school begin deze eeuw en van enkele vervallen huisjes in de jaren zestig.

Begin deze eeuw heeft zich buiten de dorpskom een tweede buurt ontwikkeld in het noordwesten aan het Douwe-dykje, richting Brédyk. De aanleg van een stoomtramlijn aldaar richting Leeuwarden vormde een stimulans voor verdere uitgroei van de buurschap 't Haantje langs de dijk richting Cornjum.

Eind vorige en begin deze eeuw hebben in Friesland en Groningen op grote schaal afgravingen van terpgrond plaats gevonden. De terpaarde is gebruikt om elders gronden te verbeteren. Als gevolg van deze afgravingen is een flink deel van de onbebouwde terp in Jelsum afgegraven.

Huidig ruimtelijk karakter en te beschermen waarden

Jelsum wordt gekenmerkt door een ruimtelijke opbouw waarin de historische ontwikkeling van de dorpsterp goed herkenbaar is. De structuur van de dorpsterp vormt in zijn totaliteit het belangrijkste aspect van de te beschermen waarden. Een bindend element in deze structuur vormen de wegen, in het bijzonder de rond de terp gelegen weg (Paradyske-Op 'e terp-Skierhûsterwei), die de vier uitvalswegen en de dorpsterp aaneen smeedt. De ringweg is circa drie meter breed en deels voorzien van een asfaltlaag met steenslag (Paradyske), deels van rode klinkerbestrating. Buiten de dorpskom wordt het breedteprofiel van de weg gekenmerkt door een smalle berm en een greppel of sloot aan weerszijden van de weg. De greppelkant aan de buitenzijde van de weg is op veel plaatsen beplant met zwarte els. Deze aanplant vormt samen met de verspreide bebouwing en erfbeplanting in belangrijke mate een ruimtelijke begrenzing van de open terpruimte.

Binnen de dorpskom loopt de weg ten dele over de terp en is daardoor zwak hellend. Binnen de dorpsruimte is de meeste bebouwing aan deze weg gesitueerd.

In de dorpskom wordt een aanzienlijk deel van de ruimte ingenomen door tuinen en gronden met een agrarische bestemming. In ruimtelijk opzicht valt de terp globaal uiteen in een noordelijk deel met een open, sterk agrarisch karakter en een zuidelijk deel, de eigenlijke dorpskern. De dorpskern heeft door een verdichting van zowel de bebouwing als de beplanting een veel meer besloten

karakter. De beplanting, veelal gesitueerd langs bermkanten, maar ten dele ook aanwezig in de vorm van enkele lanen en boomgaarden en bosschage is in structureel en visueel opzicht essentieel. Het effect van de beplanting is dat de ruimtes tussen en achter de bebouwing veeleer als binnenruimte dan als onderdeel van het open buitengebied worden opgevat. In het bijzonder geldt dit voor het dorpsgebied ten westen van de lijn tussen Dekema-state en kerk.

De bebouwing is tamelijk divers van karakter. Ook het straatbeeld varieert al naar gelang de plaats binnen de dorpsstructuur van besloten binnen de kern naar open er buiten. In de aard van de bebouwing en de bebouwingsdichtheid komt het sterk agrarische, landelijke karakter van het dorp tot uitdrukking. Boerderijen vormen een opvallend element binnen de totale bebouwing, ook in de dorpskom. De meeste boerderijen zijn van het type kop-hals-romp. Ze onderscheiden zich van de lage woonbebouwing door hun forse dimensionering, in het bijzonder geldt dit voor de hoge kap van het stalgedeelte.

Binnen de dorpsbebouwing nemen kerk, Dekema-state en boerderijen vanwege hun omvang en historisch karakter een voorname plaats in. Vier boerderijen, de kerk, de Dekema-state en een dienstwoning zijn beschermd monument. De overige bebouwing, hoofdzakelijk woningen, bestaat deels uit kleine, aaneengebouwde woningen deels uit iets grotere panden, losstaand of twee onder een kap. Over het algemeen is de bouwstijl van de woningen sober. Alle huizen tellen één bouwlaag onder een zadel- of schilddak. De nokrichting is meestal evenwijdig aan de straat. De huizen zijn grotendeels opgetrokken uit rode baksteen en voorzien van donkerblauwe dakpannen. De gevelopeningen hebben een overwegend verticale gerichtheid.

Ten opzichte van de dorpsbebouwing ligt de kerk enigszins afzijdig waardoor de kerksituatie wordt gekenmerkt door een achterervenkarakter. Desalniettemin domineert de kerk door zijn omvang en hoge ligging het dorpsbeeld vanaf het open terpgebied. De min of meer perifere situering komt ook tot uitdrukking in het feit dat de toegangsweg Efer'e Hoven niet bestraat maar slechts met steenslag verhard is.

De eenbeukige Romaanse kerk stamt uit de 12de eeuw. De later aangebouwde toren is voorzien van een stomp zadeldak. Het kerkhof rond de kerk wordt omsloten door een ringpad dat weer wordt omzoomd door een forse heg en jonge boom-aanplant. Deze heg vormt een begrenzing van de kerkruijme, vooral

in de richting van het open en lager gelegen terpgebied. Karakteristiek voor het open gebied bij de kerk is ook het aanwezige reliëf in het gedeeltelijk afgegraven terrein.

Een zekere concentratie van de dorpsbebouwing heeft plaatsgevonden in de omgeving van de Brink, die binnen het landelijke karakter van Jelsum een bijzondere plaats inneemt. De Brink, in de jaren zestig pas in zijn huidige gedaante ontstaan, vormt de enige pleinachtige dorpsruimte. Het middenterrein van de Brink wordt gevormd door een iets opbollend grasveld met enkele grote platanen en kastanjes, die een belangrijke bijdrage aan de beslotenheid van de ruimte leveren. Rondom loopt de klinkerweg die aansluit op de ringweg rond de terp. Enkele woningen op de Brink kenmerken zich door een grotere gevelbreedte en een opvallende, omlijste ingangspartij. Slechts aan de noordzijde, ten oosten van het kerkepad, vormen deze woningen een min of meer aaneengesloten gevelwand. Opmerkelijk is dat ook hier de huizen niet direct aan de bestrating grenzen, maar er door een voortuin van zijn gescheiden. De pastorie ten westen van het kerkepad heeft zelfs een sterk teruggelede rooilijn. Aan de zuid- en oostzijde vormt een circa twee meter hoge tuinmuur van gele steen een visuele afgrenzing tussen het plein en het terrein van Dekema-state. Het in de muur opgenomen poortje herinnert nog aan het vroegere kerkepad vanaf Dekema-state dwars over het huidige dorpsplein. Aan de oostzijde sluit de muur direct aan bij het naast de haven gelegen zogenaamde Boterhuis, een voormalige dienstwoning van Dekema-state. De afsluitende werking van het Boterhuis en de tuinmuur is van groot belang voor de ruimtelijke opbouw van de Brink. De Haven, de voormalige opvaart, manifesteert zich nog slechts als een grotendeels overgroeide sloot. De vroegere functie blijkt uit de oriëntatie op de Haven van het aan de Brink gelegen hoekhuis, dat boven de woonlaag een verhoogde zolder als opslagruimte heeft. Hoewel niet direct aan de Brink gesitueerd, is de ten noorden van de Haven gelegen kop-hals-romp boerderij in visueel opzicht eveneens van belang als afgrenzing van de Brink-ruimte.

Vanaf de noordoostzijde van de Brink zet de bebouwing zich voort tot aan de Skierhústerwei. Aan de westzijde van de weg staan de panden vrijwel direct aan de verharding. Verder naar het noorden toe liggen dwars op de rijweg de woonblokken van Stookhoeke (hoek Op'e Terp - Aldlânsdyk) en Lange Jammer. Opvallend is hier, naast de

geringe omvang en allure van de panden zelf, ook de geringe kavelgrootte. Aan de terpzijde vormt een blok nieuwbouwwoningen de begrenzing van de dorpsbebouwing. Afwijkend materiaalgebruik (gele bouwsteen), sterk teruggelede rooilijn en een afwijkend straatprofiel vormen hier beeldverstorende elementen. Aan de overzijde wordt de entree van het dorp gemarkeerd door enkele losstaande woningen van rond de eeuwwisseling, deels gesitueerd aan de Aldlânsdyk, deels aan de Skierhústerwei. Aan de Aldlânsdyk vormt een modern boerenbedrijf de visuele begrenzing van de dorpsbebouwing. Kenmerkend voor dit gebied is het vrij open karakter dat wordt begrensd door de tamelijk losse bebouwing.

De structuur van de zuidelijke terpvoet is in hoge mate historisch bepaald door de Dekema-state. Het stateterrein is ontsloten door de Swarte Singel, de oprijlaan. De Swarte Singel wordt aan weerszijden begrensd door een brede berm met een laan van knotlindes. Het onverharde voetpad van Vensterburen naar de Brink loopt ten dele langs het stateterrein en vormt aldus een secundaire ontsluiting.

Door de aanzienlijke oppervlakte neemt het stateterrein ook in ruimtelijk opzicht een belangrijke plaats in. Opmerkelijk is dat de state, net als de kerk, desondanks perifeer binnen het dorp is gelegen.

De state zelf dateert in zijn huidige omvang uit de 19de eeuw. Het gebouw is voor een klein gedeelte opgetrokken uit gele friese steen en uit oude kloostermoppen, maar voor het grootste deel uit 18de-eeuwse rode baksteen. Het gebouw heeft één woonlaag onder een van zwarte geglazuurde pannen voorzien zadeldak. De state is geheel omgracht. Het gebouw alsmede een tegenoverliggende dienstwoning worden aan het oog onttrokken door de rijke beplanting en de stenen muur aan de dorpszijde. Het rechthoekige gebied tussen de Dekemawei en het state-terrein heeft een open bebouwingsstructuur waarbij de aan twee zijden gesitueerde bebouwing bestaat uit twee kapitale boerderijen langs de Dekemawei en enkele losstaande of dubbele woonhuizen langs Op'e Terp. Beide andere zijden worden ruimtelijk begrensd door de muur langs Dekema-state enerzijds en de beplanting van de oprijlaan anderzijds. In dit gebied zijn behalve de gebouwen, de groene landschapselementen zeer kenmerkend.

Aan de noordzijde van de terp is ook een concentratie van woonbebouwing ontstaan. Deze bebouwing kan worden beschouwd als voortzetting van het ten westen van de Brédyk

gelegen buurtschap 't Haantje.

De bebouwing bestaat uit losstaande huizen met een tamelijk spits dak, daterend uit het begin van deze eeuw. De terpruimte wordt door deze bebouwing ruimtelijk begrensd. De bebouwing doet geen afbreuk aan de historische dorpsstructuur, maar vormt een verdere ontwikkeling en versterking daarvan.

Begrenzing van het gebied

Het gebied, waarop de aanwijzing van Jelsum als beschermd dorpsgezicht betrekking heeft, omvat de gehele terp vanwege de samenhangende onderdelen van de ruimtelijke structuur van de terpnederzetting, uit welke de historische karakteristiek is af te lezen. Tot het beschermd gezicht is ook gerekend de direct aan de buitenzijde van de ringweg gelegen bebouwing en het gehele gebied ten noorden van de Swarte Singel, dit vanwege de duidelijke ruimtelijke begrenzingen en samenhangen. De begrenzing van het beschermd dorpsgezicht is weergegeven op bijgevoegde kaart, nummer 275.

Rechtsgevolg aanwijzing

Ter effectuering van de bescherming van het aangewezen dorpsgezicht moet ingevolge artikel 37, lid 8 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening een bestemmingsplan worden ontwikkeld. De toelichting bij de aanwijzing als beschermd dorpsgezicht kan daarbij voor het beschermingsbelang als uitgangspunt dienen.

Doel van de aanwijzing is de karakteristieke met de historische ontwikkeling samenhangende structuur en ruimtelijke kwaliteit van het gebied te onderkennen als zwaarwegend belang bij de verdere ontwikkelingen binnen het gebied. Dat behoeft veranderingen niet uit te sluiten maar kan basis zijn voor een ruimtelijke ontwikkeling die recht doet aan de aanwezige kwaliteiten, daarvan gebruik maakt en daarop voortbouwt.